

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

6 päivänä helmikuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö — Siirtotyöläiset — Sosiaaliturva — Sovellettava lainsäädäntö — Asetus (ETY) N:o 1408/71 — 14 artiklan 1 kohdan a alakohta — Lähetetyt työntekijät — Asetus (ETY) N:o 574/72 — 11 artiklan 1 kohdan a alakohta — E 101 -todistus — Näyttöarvo — Todistus, joka on saatu tai johon on vedottu vilpillisesti

Asiassa C-359/16,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Hof van Cassatie (ylin tuomioistuin, Belgia) on esittänyt 7.6.2016 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 24.6.2016, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajina ovat

Ömer Altun,

Abubekir Altun,

Sedrettin Maksutogullari,

Yunus Altun,

Absa NV,

M. Sedat BVBA ja

Alnur BVBA,

Openbaar Ministerien

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti A. Tizzano, jaostojen puheenjohtajat R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas ja C. Vajda sekä tuomarit C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal ja E. Regan (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 20.6.2017 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Ömer Altun, Abubekir Altun, Sedrettin Maksutogullari, Yunus Altun sekä Absa NV, M. Sedat BVBA ja Alnur BVBA, edustajinaan H. Van Bavel, D. Demuynck, E. Matthys, N. Alkis, S. Renette, P. Wytinck ja E. Baeyens, advocaten,
- Belgian hallitus, asiamiehinään M. Jacobs ja L. Van den Broeck, avustajanaan P. Paepe, advocaat,
- Irlanti, asiamiehinään A. Joyce ja G. Hodge, avustajanaan C. Toland, SC,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään D. Colas ja C. David,
- Unkarin hallitus, asiamiehinään M. Z. Fehér, G. Koós ja E. E. Sebestyén,
- Puolan hallitus, asiamiehinään B. Majczyna, A. Siwek ja D. Lutostańska,
- Euroopan komissio, asiamiehinään D. Martin ja M. van Beek,

kuultuaan julkisasiamiehen 9.11.2017 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sosiaaliturvajärjestelmän soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammattiharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 (EYVL 1971, L 149, s. 2), sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 31.3.2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 631/2004 (EUVL 2004, L 100, s. 1) (jäljempänä asetus N:o 1408/71), 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja asetuksen N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21.3.1972 annetun asetuksen (ETY) N:o 574/72 (EYVL 1972, L 74, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 118/97 (jäljempänä asetus N:o 574/72), 11 artiklan 1 kohdan a alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty rikosoikeudenkäynnissä, jossa vastaajina ovat Ömer Altun, Abubekir Altun, Sedrettin Maksutogullari ja Yunus Altun sekä Absa NV, M. Sedat BVBA ja Alnur BVBA ja jossa on kyse bulgariaalaisten työntekijöiden lähettämisestä Belgiaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 1408/71

- 3 Asetuksen N:o 1408/71 13 ja 14 artikla oli sijoitettu asetuksen II osastoon, jonka otsikko on ”Sovellettava lainsäädäntö”.
- 4 Asetuksen 13 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”1. Jollei 14 c tai 14 f artiklasta muuta johdu, henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Tämä lainsäädäntö määrätään tämän osaston säännösten mukaisesti.

2. Jollei 14–17 artiklasta muuta johdu:

a) jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen, vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella ja vaikka hänen työnantajanaan toimivan yrityksen tai yksityisen henkilön kotipaikka on toisen jäsenvaltion alueella;

– –”

5 Asetuksen 14 artiklassa, jonka otsikko on ”Palkatussa työssä olevia muita henkilöitä kuin merimiehiä koskevat erityissäännöt”, säädettiin seuraavaa:

”Edellä 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevaa sääntöä sovelletaan ottaen huomioon seuraavat poikkeukset ja olot:

1) a) Jäsenvaltion alueella toimivan yrityksen palveluksessa tavallisesti työskentelevään henkilöön, jonka tämä yritys lähettää toisen jäsenvaltion alueelle suorittamaan siellä työtä tämän yrityksen palveluksessa, sovelletaan edelleen ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädäntöä edellyttäen, että tämän työskentelyn arvioitu kesto ei ole enempää kuin 12 kuukautta ja että häntä ei lähetetä korvaamaan toista työntekijää, jonka komennus on päättynyt.

– –”

6 Asetuksen 80 artiklan 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Komission yhteyteen perustetaan siirtotyöläisten sosiaaliturvan hallintotoimikunta, jäljempänä ’hallintotoimikunta’, jossa on jäsenvaltioiden hallitusten edustajat tarvittaessa asiaa tuntevien neuvonantajien avustamina. – –”

7 Hallintotoimikunnan tehtävänä oli asetuksen N:o 1408/71 81 artiklan a alakohdan mukaan käsitellä kaikkia hallinnollisia kysymyksiä ja tulkintakysymyksiä, jotka johtuvat tämän asetuksen säännöksistä.

8 Asetuksen 84 a artiklan 3 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Jos tämän asetuksen tulkinnessa tai soveltamisessa ilmenee vaikeuksia, jotka voisivat vaarantaa asetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilön oikeudet, toimivaltaisen valtion laitoksen tai kyseisen henkilön asuinvaltion laitoksen on otettava yhteyttä laitokseen tai laitoksiin asianomaisessa jäsenvaltiossa tai asianomaisissa jäsenvaltioissa. Jos asiaa ei pystytä ratkaisemaan kohtuullisessa ajassa, kyseiset viranomaiset voivat kääntyä hallintotoimikunnan puoleen.”

9 Asetus N:o 1408/71 kumottiin ja korvattiin 1.5.2010 lähtien sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 883/2004 (EUVL 2004, L 166, s. 1).

10 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohta korvattiin asiasisällöltään asetuksen N:o 883/2004 11 artiklan 3 kohdan a alakohdalla seuraavasti: ”Jollei 12–16 artiklasta muuta johdu, – – henkilö, joka on palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana jossakin jäsenvaltiossa, on kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön alainen”.

11 Asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohta korvattiin asiasisällöltään asetuksen N:o 883/2004 12 artiklan 1 kohdalla seuraavasti: ”Jäsenvaltiossa palkkatyötä tekevä henkilö, jonka työnantaja tavallisesti harjoittaa toimintaansa tässä jäsenvaltiossa ja jonka tämä työnantaja lähettää toiseen jäsenvaltioon tekemään siellä työtä kyseisen työnantajan lukuun, on edelleen tämän ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön alainen, edellyttäen että tämän työskentelyn arvioitu kesto on enintään 24 kuukautta ja että häntä ei lähetetä korvaamaan toista työntekijää.”

Asetus N:o 574/72

- 12 Asetuksen N:o 574/72 III osastossa, jonka otsikko on ”Sovellettavan lainsäädännön määräämistä koskevien asetuksen säännösten täytäntöönpano”, vahvistettiin muun muassa asetuksen N:o 1408/71 13 ja 14 artiklan täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt.
- 13 Asetuksen N:o 574/72 11 artiklan, joka koskee muodollisuuksia lähetettäessä työntekijää muualle, 1 kohdan a alakohdassa säädettiin, että muun muassa asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdassa, sen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen nimeämän laitoksen, jonka lainsäädäntö jää sovellettavaksi, oli annettava todistus, niin kutsuttu E 101-todistus, siitä, että työntekijä oli tämän lainsäädännön alainen määrättyyn päivään asti.
- 14 Asetus N:o 574/72 kumottiin ja korvattiin 1.5.2010 lähtien asetuksen N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä 16.9.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 987/2009 (EUVL 2009, L 284, s. 1).
- 15 Asetuksen N:o 987/2009 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltion laitoksen antamat asiakirjat, joissa osoitetaan henkilön tilanne perusasetuksen ja täytäntöönpanoasetuksen soveltamista varten, ja todisteet, joiden perusteella nämä asiakirjat on annettu, on hyväksyttävä muiden jäsenvaltioiden laitoksissa niin kauan kuin jäsenvaltio, jossa nämä asiakirjat tai todisteet on annettu, ei peruuta niitä tai julista niitä mitättömiksi.

2. Jos on syytä epäillä asiakirjan pätevyyttä tai siinä olevien tietojen perustana olevien tosiseikkojen paikkansapitävyyttä, asiakirjan vastaanottaneen jäsenvaltion laitoksen on pyydettävä asiakirjan antaneelta laitokselta tarvittavia tarkennuksia ja tarvittaessa kyseisen asiakirjan peruuttamista. Asiakirjan antaneen laitoksen on harkittava uudelleen asiakirjan antamisperusteita ja tarvittaessa peruutettava se.

3. Jos 2 kohdan nojalla on syytä epäillä asianomaisten henkilöiden toimittamien tietojen oikeellisuutta, asiakirjan tai todisteen pätevyyttä tai niissä olevien tietojen perustana olevien tosiseikkojen paikkansapitävyyttä, oleskelu- tai asuinpaikan laitoksen on tarkistettava, mikäli mahdollista, toimivaltaisen laitoksen pyynnöstä kyseiset tiedot tai asiakirjat.

4. Jos kyseiset laitokset eivät pääse sopimukseen, asia voidaan viedä toimivaltaisten viranomaisten kautta hallintotoimikunnan käsittelyyn aikaisintaan kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona asiakirjan vastaanottanut laitos on esittänyt pyynnön. Hallintotoimikunta pyrkii sovitteluun näkökannat kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun asia on annettu sen käsiteltäväksi.”

- 16 Asetuksen N:o 987/2009 19 artiklan 2 kohdalla korvattiin asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohta asiasisällöltään seuraavasti: ”Sen jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen, jonka soveltamaa lainsäädäntöä sovelletaan [asetuksen N:o 883/2004] II osaston säännösten nojalla, on annettava asianomaisten henkilön tai työnantajan pyynnöstä todistus kyseisen lainsäädännön soveltamisesta ja ilmoitettava tarvittaessa, mihin päivämäärään asti ja millä edellytyksillä sitä sovelletaan”. Tämä todistaminen tapahtuu A 1-todistuksella.

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

- 17 Sociale Inspectie (sosiaaliturvan tarkastusviranomainen, Belgia) määräsi suoritettavaksi tarkastuksen Belgian oikeuden mukaan perustetussa rakennusalan yrityksessä Absassa sen henkilöstön palvelukseen ottamisen osalta.

- 18 Tarkastuksessa todettiin, että vuodesta 2008 alkaen Absalla ei ollut palveluksessaan juuri lainkaan henkilöstöä ja että se suoritti kaikki urakkansa alihankintana bulgarialaisilta yrityksiltä, jotka lähettivät työntekijöitä Belgiaan. Tarkastuksessa kävi ilmi myös se, ettei lähetettyjen työntekijöiden palvelukseen ottamista ollut ilmoitettu Belgiassa sosiaaliturvamaksujen perimisestä vastaavalle laitokselle siksi, että mainituilla työntekijöillä oli E 101- tai A 1 -todistukset, jotka oli antanut asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltaisen Bulgarian viranomaisen nimeämä laitos.
- 19 Belgianlaisen tutkintatuomarin määräyksestä esitetyn oikeusapupyynnön käsittelyn yhteydessä toimitettiin Bulgariassa tutkintamenettely, jossa todettiin, ettei kyseisillä bulgarialaisilla yrityksillä ollut Bulgariassa minkäänlaista huomioon otettavaa liiketoimintaa.
- 20 Tutkintamenettelyn tulosten perusteella Belgian sosiaaliturvan tarkastusviranomainen lähetti 12.11.2012 toimivaltaisen Bulgarian viranomaisen nimeämälle laitokselle perustellun pyynnön niiden E 101- tai A 1 -todistusten uudelleen arvioimiseksi tai peruuttamiseksi, jotka oli annettu pääasiassa kyseessä oleville lähetetyille työntekijöille.
- 21 Belgian hallituksen esittämien huomautusten mukaan toimivaltainen Bulgarian laitos vastasi 9.4.2013 tähän pyyntöön saatuaan ensin postitse Belgian sosiaaliturvan tarkastusviranomaiselta tätä koskevan muistutuksen ja toimitti annettujen E 101- tai A 1 -todistusten osalta yhteenvedon, jossa ilmoitettiin todistusten voimassaoloaika ja se, että kyseessä olevat bulgarialaiset yritykset olivat todistusten antamisajankohtana täyttäneet hallinnollisesti työntekijöiden lähettämistä koskevat edellytykset. Vastauksessa ei sitä vastoin otettu huomioon tosiseikkoja, jotka Belgian viranomaiset olivat todenneet ja joista niillä oli näyttö.
- 22 Belgian viranomaiset nostivat tarkasteltavan rikosasian vastaajia vastaan syytteet ensinnäkin siitä, että nämä olivat työnantajan, työnantajan edustajan tai asiamiehen asemassaan teettäneet työtä luvatta maahan tulleilla sellaisilla ulkomaalaisilla, joilla ei ollut lupaa oleskella Belgian alueella yli kolmea kuukautta tai asettautua Belgiaan ilman työlupaa, tai antaneet tällaisten henkilöiden tehdä työtä Belgiassa, toiseksi siitä, etteivät ne olleet näiden työntekijöiden tullessa niiden palvelukseen antaneet laissa edellytettyä ilmoitusta sosiaaliturvamaksujen perimisestä vastaavalle laitokselle, ja kolmanneksi siitä, etteivät ne olleet vakuuttaneet kyseisiä työntekijöitä Rijksdienst voor Sociale Zekerheidissa (valtion sosiaaliturvaviranomainen, Belgia).
- 23 Correctionele rechtbank Limburg, afdeling Hasselt (lieviä rikosasioita käsittelevä Limburgin alioikeus, Hasseltin osasto, Belgia) vapautti 27.6.2014 antamallaan tuomiolla rikosasian vastaajat Openbaar Ministerien (syyttäväviranomainen, Belgia) heitä vastaan nostamista syytteistä sillä perusteella, että ”tähän mennessä säännönmukaisesti ja laillisesti annetuiksi katsottavilla E 101/A 1-todistuksilla katettiin bulgarialaisten työntekijöiden työskentely kaikilta osin”.
- 24 Syyttäväviranomainen valitti tuomiosta.
- 25 Hof van beroep te Antwerpen (Antwerpenin ylioikeus, Belgia) antoi 10.9.2015 tarkasteltavan rikosasian vastaajille langettavan tuomion. Vaikka se totesi, että E 101- tai A 1 -todistus oli annettu kullekin kyseessä olevalle lähetetylle työntekijälle ja etteivät Belgian viranomaiset olleet käyttäneet kaikkia menettelyllisiä keinoja todistusten pätevyden riitauttamiseksi, se katsoi, etteivät nämä seikat sitoneet sitä, koska todistukset oli hankittu vilpillisesti.
- 26 Tarkasteltavan rikosasian vastaajat tekivät 10.9.2015 kassaatiovalituksen tästä tuomiosta.

- 27 Koska Hof van Cassatie ei ole varma siitä, millä tavoin asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohtaa oli tulkittava, se on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Voiko jokin muu tuomioistuin kuin lähettävän jäsenvaltion tuomioistuin mitätöidä tai jättää huomiotta E 101 -todistuksen, joka on annettu – – asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdan nojalla, sellaisena kuin sitä sovellettiin ennen kyseisen asetuksen kumoamista – – asetuksen N:o 987/2009 96 artiklan 1 kohdalla, jos tuomioistuimen arvioitavaksi esitettyjen seikkojen nojalla voidaan todeta, että todistus on hankittu tai siihen vedotaan vilpillisin keinoin?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 28 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymys koskee asiallisesti sitä, onko asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ja asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tulkittava siten, että kun kyse on jäsenvaltioon sijoittautuneen yrityksen palveluksessa olevan työntekijän lähettämisestä toiseen jäsenvaltioon, tämän toisen jäsenvaltion tuomioistuin voi jättää huomiotta jälkimmäisen säännöksen nojalla annetun E 101 -todistuksen siinä tapauksessa, että se voi arvioitavakseen saatettujen tosiseikkojen perusteella todeta, että kyseinen todistus on hankittu tai siihen on vedottu vilpillisesti.
- 29 Tässä yhteydessä on muistettava, että asetuksen N:o 1408/71 II osaston säännökset, joihin sen 14 artikla kuuluu, muodostavat unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan täydellisen ja yhtenäisen lainvalintasääntöjen järjestelmän, jonka päämääränä on saattaa Euroopan unionin alueella liikkuva työntekijä pelkästään yhden jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän alaiseksi, jotta voitaisiin välttää sovellettavien kansallisten lainsäädäntöjen päällekkäisyydet ja tästä mahdollisesti aiheutuvat hankaluudet (10.2.2000, FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 4.10.2012, Format Urządzenia i Montaż Przemysłowe, C-115/11, EU:C:2012:606, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 30 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa vahvistetaan tätä varten periaate, jonka mukaan palkattuun työntekijään sovelletaan sosiaaliturva-alalla sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa hän työskentelee (tuomio 4.10.2012, Format Urządzenia i Montaż Przemysłowe, C-115/11, EU:C:2012:606, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 31 Tämä periaate on kuitenkin muotoiltu varauksella ”jollei [asetuksen N:o 1408/71] 14–17 artiklasta muuta johdu”. Tietyissä erityistilanteissa kyseisen asetuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun pääsäännön soveltaminen sellaisenaan saattaisi sen sijaan, että vältettäisiin sekä työntekijälle että työnantajalle ja sosiaaliturvalaitoksille aiheutuvat hallinnolliset hankaluudet, päinvastoin luoda tällaisia hankaluuksia, joiden vuoksi mainitun asetuksen soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden olisi vaikeampi käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen (tuomio 4.10.2012, Format Urządzenia i Montaż Przemysłowe, C-115/11, EU:C:2012:606, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tällaisissa tilanteissa sovellettavista erityisistä säännöistä on säädetty muun muassa asetuksen N:o 1408/71 14 artiklassa.
- 32 Asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan tavoitteena on erityisesti palvelujen tarjoamisen vapauden edistäminen sellaisten yritysten hyväksi, jotka käyttävät tätä vapautta lähettämällä työntekijöitä muihin jäsenvaltioihin kuin siihen, johon ne ovat sijoittautuneet. Sen tarkoituksena on näet poistaa esteitä, jotka voivat haitata työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, ja suosia keskinäistä taloudellista markkina-alueille pääsyä erityisesti työntekijöille ja yrityksille aiheutuvia hallinnollisia vaikeuksia välttämällä (ks. vastaavasti tuomio 10.2.2000, FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 33 Sen välttämiseksi, että jäsenvaltion alueelle sijoittautunut yritys joutuu vakuuttamaan muuten kyseisen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvia työntekijöitään sen toisen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmässä, jonne heidät lähetetään työhön rajoitetuksi ajaksi, asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdassa mahdollistetaan se, että yritykset voivat pitää työntekijänsä edelleen ensin mainitun jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän piirissä (ks. vastaavasti tuomio 10.2.2000, FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 34 Tämän säännöksen soveltaminen edellyttää kuitenkin kahden edellytyksen täyttymistä. Ensimmäinen edellytys koskee työntekijän johonkin muuhun kuin yrityksen sijoittautumisjäsenvaltioon lähettävän yrityksen ja lähetetyn työntekijän välillä olevaa välttämätöntä yhteyttä, ja sen mukaan kyseisen yrityksen ja työntekijän välillä on säilyttävä elimellinen yhteys työntekijän komennuksen ajan. Toinen näistä edellytyksistä koskee mainitun yrityksen ja sen jäsenvaltion välistä suhdetta, johon tämä on sijoittautunut, ja sen mukaan yrityksen on harjoitettava tavanomaisesti tämän jäsenvaltion alueella toimintaa, jota voidaan pitää huomionarvoisena (ks. vastaavasti tuomio 10.2.2000, FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, 21–24, 30, 33 ja 40–45 kohta).
- 35 Tässä yhteydessä E 101 -todistuksen tarkoituksena on asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetyn aineellisen oikeussäännön tavoin helpottaa työntekijöiden vapaata liikkuvuutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta (tuomio 26.1.2006, Herbosch Kiere, C-2/05, EU:C:2006:69, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 36 Kyseisessä todistuksessa sen jäsenvaltion toimivaltainen laitos, jonne asianomaisten työntekijöiden työnantajana oleva yritys on sijoittautunut, ilmoittaa, että sen omaa sosiaaliturvajärjestelmää sovelletaan edelleen näihin työntekijöihin. Näin ollen tämä todistus merkitsee välttämättä sitä, että toisen jäsenvaltion järjestelmää ei voida soveltaa sen periaatteen vuoksi, että työntekijöiden on kuuluttava yhteen ainoaan sosiaaliturvajärjestelmään (ks. vastaavasti tuomio 26.1.2006, Herbosch Kiere, C-2/05, EU:C:2006:69, 21 kohta ja tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 38 kohta).
- 37 Todettakoon tähän, että SEU 4 artiklan 3 kohdassa ilmaistu vilpittömän yhteistyön periaate velvoittaa toimivaltaisen laitoksen arvioimaan oikein asian kannalta merkityksellisiä tosiseikkoja soveltaakseen sovellettavan lainsäädännön määrittämistä koskevia sääntöjä sosiaaliturva-alalla ja takaamaan näin E 101 -todistuksessa olevien mainintojen paikkansapitävyyden (tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 38 Mitä tulee työskentelyjäsenvaltion toimivaltaiseen laitokseen, niin SEU 4 artiklan 3 kohdasta artiklasta johtuvasta yhteistyövelvollisuudesta seuraa myös, että tätä velvollisuutta ei noudatettaisi – ja asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdan a alakohdan tavoitteet jätettäisiin huomiotta –, jos kyseisen jäsenvaltion laitos katsoisi, etteivät todistuksen maininnat sido sitä, ja saattaisi nämä työntekijät niin ikään oman sosiaaliturvajärjestelmänsä alaisuuteen (ks. analogisesti tuomio 30.3.2000, Banks ym., C-178/97, EU:C:2000:169, 39 kohta ja tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 40 kohta).
- 39 Koska E 101 -todistuksella luodaan siis olettaisi siitä, että kyseisten työntekijöiden vakuuttaminen sen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmässä, jonne se yritys on sijoittautunut, jonka palveluksessa työntekijä on, on säännönmukaista, lähtökohtaisesti on niin, että todistus velvoittaa työntekijän työskentelyjäsenvaltion toimivaltaista laitosta (ks. vastaavasti tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 40 Näin on siksi, että lojaalin yhteistyön periaate edellyttää myös keskinäisen luottamuksen periaatteen noudattamista.

- 41 Niin kauan kuin E 101 -todistusta ei ole peruutettu tai todettu mitättömäksi, työntekijän työskentelyjäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen on siis otettava huomioon, että häneen sovelletaan jo sen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmää, johon hänen työnantajanaan oleva yritys on sijoittautunut, eikä mainittu laitos siten voi soveltaa kyseiseen työntekijään omaa sosiaaliturvajärjestelmäänsä (ks. tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 42 On kuitenkin muistettava, että vilpittömän yhteistyön periaate velvoittaa jäsenvaltion kaikki laitokset arvioimaan huolellisesti oman sosiaaliturvajärjestelmänsä soveltamista. Tästä periaatteesta seuraa myös, että muiden jäsenvaltioiden laitoksilla on oikeus odottaa, että asianomaisen jäsenvaltion laitos noudattaa tätä velvollisuutta (ks. analogisesti tuomio 3.3.2016, komissio v. Malta, C-12/14, EU:C:2016:135, 37 kohta).
- 43 E 101 -todistuksen antaneen jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen on siis arvioitava uudelleen, oliko todistuksen antaminen perusteltua, ja tarvittaessa peruutettava todistus, jos sen jäsenvaltion, jossa työntekijä työskentelee, toimivaltainen laitos esittää epäilyksiä todistuksen perustana olevien seikkojen paikkansapitävyydestä ja siten siinä olevista maininnoista erityisesti sen vuoksi, että ne eivät vastaa asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan vaatimuksia (ks. vastaavasti tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 44 Siinä tapauksessa, että kyseessä olevat laitokset eivät pääse yksimielisyyteen muun muassa erityiselle tilanteelle ominaisten tosiseikkojen arvioinnista eivätkä näin ollen siitä, kuuluuko se asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamisalaan, ne voivat sen 84 a artiklan 3 kohdan nojalla jättää asian sen 80 artiklassa tarkoitetun hallintotoimikunnan käsiteltäväksi (ks. analogisesti tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 45 Ellei hallintotoimikunta onnistu sovittamaan yhteen toimivaltaisten laitosten näkökantoja asiassa sovellettavasta lainsäädännöstä, se jäsenvaltio, jonka alueella asianomainen työntekijä työskentelee, voi ilman, että se vaikuttaisi todistuksen antaneen laitoksen jäsenvaltiossa käytettävissä oleviin oikeussuojakeinoihin, aloittaa SEUT 259 artiklan mukaisen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn, jotta unionin tuomioistuimien voi tutkia tällaisen kanteen yhteydessä, mitä lainsäädäntöä kyseiseen työntekijään on sovellettava, ja näin E 101 -todistukseen sisältyvien mainintojen paikkansapitävyyden (tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 46 Silloinkin kun asetuksen N:o 1408/71 ja N:o 574/72 soveltamisedellytysten arvioinnissa on tapahtunut virhe, jopa ilmeinen, ja vaikka olisi käynyt ilmi, että kyseessä olevien työntekijöiden työolosuhteet eivät selvästikään kuulu sen säännöksen asialliseen soveltamisalaan, jonka perusteella E 101 -todistus on annettu, E 101 -todistuksen pätevyyttä tai paikkansapitävyyttä koskevien, jäsenvaltioiden välisten mahdollisten erimielisyyksien selvittämismenettelyä on noudatettava (ks. vastaavasti tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 52 ja 53 kohta).
- 47 Tällä hetkellä voimassa olevalla asetuksella N:o 987/2009 on kodifioitu unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö vahvistamalla E 101 -todistuksen sitovuus ja todistuksen antaneen laitoksen yksinomainen toimivalta kyseisen todistuksen pätevyyden arvioinnissa ja omaksumalla nimenomaisesti mainittu menettely keinoksi selvittää erimielisyydet, koskevatpa ne sitten jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen antamien asiakirjojen paikkansapitävyyttä tai asianomaiseen työntekijään sovellettavan lainsäädännön määrittämistä (ks. vastaavasti tuomio 27.4.2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, 59 kohta).

- 48 Nämä seikat eivät unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kuitenkaan saa johtaa siihen, että oikeussubjektit voisivat vedota unionin oikeussäntöihin vilpillisesti tai niitä väärinkäyttäen (ks. vastaavasti tuomio 2.5.1996, Paletta, C-206/94, EU:C:1996:182, 24 kohta; tuomio 21.2.2006, Halifax ym., C-255/02, EU:C:2006:121, 68 kohta; tuomio 12.9.2006, Cadbury Schweppes ja Cadbury Schweppes Overseas, C-196/04, EU:C:2006:544, 35 kohta ja tuomio 28.7.2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, 37 kohta).
- 49 Kyseisessä oikeuskäytännössä ilmaistu periaate, jonka mukaan vilppi ja oikeuden väärinkäyttö on kielletty, on unionin yleinen oikeusperiaate, jota oikeussubjektien on noudatettava. Unionin lainsäädännön soveltamista ei näet voida ulottaa niin laajalle, että sen avulla voitaisiin vilpillisesti tai väärinkäyttöksi hyötyä unionin oikeudessa säädetyistä eduista (ks. vastaavasti tuomio 5.7.2007, Kofeod, C-321/05, EU:C:2007:408, 38 kohta ja tuomio 22.11.2017, Cussens ym., C-251/16, EU:C:2017:881, 27 kohta).
- 50 Erityisesti vilpin toteamisen osalta on kuitenkin niin, että tämä toteaminen perustuu joukkoon sellaisia samansuuntaisia indisioita, joista on nähtävissä samalla vilpin sekä objektiivinen että subjektiivinen tekijä.
- 51 Objektiivinen tekijä muodostuu siitä, että ne E 101 -todistuksen saamisen ja siihen vetoamisen edellytykset, joista säädetään asetuksen N:o 1408/71 II osastossa ja jotka on mainittu edellä 34 kohdassa, eivät ole täyttyneet.
- 52 Subjektiivinen elementti muodostuu puolestaan asianomaisten tarkoituksesta kiertää mainitun todistuksen myöntämisedellytyksiä tai sivuuttaa ne sen edun saamiseksi, joka todistukseen liittyy.
- 53 Vilppi E 101 -todistuksen hankkimisessa voi näin perustua tarkoitukselliseen tekoon, kuten siihen, että lähetetyn työntekijän tai tällaisen työntekijän lähettävän yrityksen todellisesta tilanteesta annetaan virheellinen kuvaus, tai tarkoitukselliseen laiminlyöntiin, kuten siihen, että merkityksellisiä tietoja salataan asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamisedellytysten sivuuttamistarkoituksessa.
- 54 Tässä asiayhteydessä on niin, että silloin kun sen vuoropuhelun puitteissa, josta säädetään asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa, sen jäsenvaltion laitos, jonne työntekijät on lähetetty, saattaa E 101-todistukset antaneen laitoksen tarkasteltavaksi konkreettisia seikkoja, joiden perusteella on aihetta ajatella, että todistukset on hankittu vilpillisesti, jälkimmäisen laitoksen tehtävänä on arvioida näiden seikkojen valossa uudelleen, oliko todistusten antaminen perusteltua, ja tarvittaessa peruutettava todistus, niin kuin edellä 43 kohdassa lainatussa oikeuskäytännössä on todettu.
- 55 Ellei todistuksen antanut laitos ryhdy kohtuullisessa määräajassa tähän uuteen arviointiin, näihin seikkoihin on voitava vedota oikeudenkäynnissä, jotta sen jäsenvaltion tuomioistuimelta, jonne työntekijä on lähetetty, saataisiin ratkaisu kyseisten todistusten sivuuttamisesta.
- 56 Tällaisessa oikeudenkäynnissä henkilöillä, joiden epäillään käyttäneen lähetettyjä työntekijöitä vilpillisesti hankittujen todistusten turvin, on kuitenkin oltava mahdollisuus torjua seikat, joihin oikeudenkäynti perustuu, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takaamista koskevien vaatimusten mukaisesti ennen kuin kansallinen tuomioistuin päättää kussakin tapauksessa siitä, onko todistukset sivuutettava, ja lausuu mainittujen henkilöiden vastuusta sovellettavan kansallisen oikeuden nojalla.
- 57 Käsiteltävässä pääasiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ilmoittamista tiedoista käy ilmi, että Belgian sosiaaliturvan tarkastusviranomaisen Bulgariassa suorittamassa tutkinnassa oli saatu näyttö siitä, että bulgarialaiset yritykset, jotka olivat lähettäneet pääasiassa kyseessä olevat työntekijät, eivät harjoittaneet Bulgariassa minkäänlaista huomioon otettavaa liiketoimintaa.

- 58 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamien tietojen mukaan on lisäksi niin, että pääasiassa kyseessä olevat todistukset on hankittu vilpillisesti sellaisella kuvauksella tosiseikoista, joka ei vastaa todellisuutta, ja tarkoituksessa kiertää edellytykset, joiden täyttymistä työntekijöiden lähettämiseltä vaaditaan unionin oikeudessa.
- 59 Lisäksi on niin, kuten edellä 21 kohdassa on tuotu esiin, että Belgian hallituksen huomautusten mukaan – mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava oikeudenkäynnissä todettujen tosiseikkojen osalta – toimivaltainen Bulgarian viranomainen, jolle pyyntö pääasiassa kyseessä olevien todistusten uudelleen arvioinnista ja peruuttamisesta oli edellä 57 kohdassa tarkoitettun tutkintamenettelyn tulosten perusteella esitetty, oli jättänyt huomiotta kyseiset tosiseikat arvioidessaan uudelleen, oliko näiden todistusten antaminen perusteltua.
- 60 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa jäsenvaltion tuomioistuin voi sivuuttaa kyseessä olevat E 101 -todistukset, ja sen tehtävänä on ratkaista, voidaanko henkilöt, joiden epäillään käyttäneen lähetettyjä työntekijöitä vilpillisesti hankittujen todistusten turvin, saattaa tästä vastuuseen sovellettavan kansallisen oikeuden perusteella.
- 61 Esitettyyn kysymykseen on edellä todettu huomioon ottaen vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohtaa ja asetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että silloin kun sen jäsenvaltion laitos, jonne työntekijät on lähetetty, on pyytänyt E 101 -todistukset antanutta laitosta arvioimaan todistukset uudelleen ja peruuttamaan ne sellaisten seikkojen perusteella, joista on saatu tieto tuomioistuimen määräämässä tutkintamenettelyssä, ja joiden perusteella voidaan katsoa, että todistukset on hankittu tai niihin on vedottu vilpillisesti, ja kun todistukset antanut laitos on jättänyt nämä seikat huomiotta arvioidessaan uudelleen, onko todistusten antaminen ollut perusteltua, jäsenvaltion tuomioistuin voi oikeudenkäynnissä, joka on pantu vireille sellaisia henkilöitä vastaan, joiden epäillään käyttäneen lähetettyjä työntekijöitä tällaisten todistusten turvin, sivuuttaa nämä, jos se toteaa mainittujen seikkojen perusteella ja niitä takeita noudattaen, jotka näille henkilöille on taattava osana oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, että kyse on tällaisesta vilpistä.

Oikeudenkäyntikulut

- 62 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmän soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna 31.3.2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 631/2004, 14 artiklan 1 kohdan a alakohtaa ja asetuksen N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21.3.1972 annetun asetuksen (ETY) N:o 574/72, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 118/97, 11 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että silloin kun sen jäsenvaltion laitos, jonne työntekijät on lähetetty, on pyytänyt E 101 -todistukset antanutta laitosta arvioimaan todistukset uudelleen ja peruuttamaan ne sellaisten seikkojen perusteella, joista on saatu tieto tuomioistuimen määräämässä tutkintamenettelyssä, ja joiden perusteella voidaan katsoa, että todistukset on hankittu tai niihin on vedottu vilpillisesti, ja kun todistukset antanut laitos on jättänyt nämä seikat huomiotta arvioidessaan uudelleen, onko todistusten antaminen ollut perusteltua, jäsenvaltion tuomioistuin voi oikeudenkäynnissä, joka on pantu vireille sellaisia henkilöitä vastaan, joiden epäillään käyttäneen lähetettyjä työntekijöitä tällaisten todistusten turvin, sivuuttaa nämä, jos se toteaa mainittujen seikkojen perusteella ja niitä takeita noudattaen, jotka näille henkilöille on taattava osana oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, että kyse on tällaisesta vilpistä.

Allekirjoitukset